

Historisk promenad i Hotel Wellingtons kvarter

Östermalm - från militärt område till förnäm stadsdel

Området kallades tidigare Ladugårdslandet efter den kungsladugård som anlades här i början av 1400-talet. Den producerade mat för hovets husbehov och revs på 1600-talet. När Ladugårdslandet då började bebyggas gavs kronans sjöfolk företräde att bosätta sig här. Den militära närvaron har satt sina spår i gatornas namn. Ladugårdslandet döptes 1885 om till Östermalm men det gamla namnet lever delvis kvar i den del som sedan 1926 kallas Ladugårdsgärdet eller kort och gott Gärdet.

Storgatan

Storgatan ingick i den stadsplan som lades fram på 1640-talet och kallades redan då "Stora gatan". En av Östermalms äldsta byggnader ligger i hörnan av Skeppargatan. Det gula huset uppfördes 1738 och har tidigare använts som bryggeri, militärkasern, sjukhus och polisstation. Inne på gården finns en gammal stallbyggnad kvar.

Sträckan för stadsvandringen finns utmärkt på kartan med numrering av särskilt intressanta platser. Kartan finns längst bak i foldern.

Gå ut på Storgatan och stanna utanför hotellet.

1. Pantbanken Sverige

Pantbanken Sverige öppnades 1866 under namnet "AB Varubelåning" av skomakaren Johan Alfred Jansson som startade pantverksamhet i sin verkstad. Företaget flyttades hit 1877. En av kunderna var August Strindberg som sommaren 1908 pantsatte bohaget från den bostad på Karlavägen 40 som han delat med sin tredje hustru Harriet Bosse. Han löste aldrig ut sina ägodelar.

Gå fram till kyrkan på Storgatan och gå in på kyrkogården via huvudentrén. Skulle grinden vara stängd, gå istället fram till Östermalmstorg och sväng vänster på Sibyllegatan.

2. Hedvig Eleonora kyrka

Kyrkan grundlades 1669 men pengabrist stoppade bygget fram till 1725 då det återupptogs enligt ritningar av G.J Adelcrantz. Kyrkan invigdes 1737 och döptes efter Karl X Gustafs gemål. Först 1868 byggdes kupolen ovanpå det platta, enkla koppartaket och kyrkan slapp äntligen ifrån smeknamn som "Brännvinspannan" och "Hattasken". Åren 1934-1955 var Erik Bergman, far till regissören Ingmar Bergman, kyrkoherde i Hedvig Eleonora församling.

Lämna kyrkogården via entrén mot Sibyllegatan och fortsätt ner till Armémuseum, gå in genom sidoentréns grind och gå över gården mot huvudentréns grind på Riddargatan. Skulle museet vara stängt, fortsätt istället längs Sibyllegatan.

3. Armémuseum

I mitten av 1600-talet flyttades hovets tyghus hit till Artillerigården. Här förvarades artilleripjäser, tyg kommer av tyskans "tüch" som betyder don. Det nuvarande huset byggdes 1770 och flyglarna tillkom 1806. Huvudentréns grindstolpar i gjutjärn är utformade som "fasces", spöknippen med instuckna handbilar. Under romartiden var de hederstecken för högre ämbetsmän och symboliserade makten att prygla och halshugga. Idag finns de ofta med i olika riksvapen som en symbol för statsmakten.

Gå ut genom huvudentréns grind på Riddargatan.

4. Hovstallet

Den låga tegelbyggnaden i kvarteret Kusen på andra sidan gatan är Hovstallet från 1894 enligt ritningar av Fritz Eckert. Hovets 14 hästar döps enligt de namnskyftar som finns kvar efter det tidigare hovstallet som låg på Helgeandsholmen. Här förvaras även de bilar och vagnar som används för hovets representation, bland annat Oscar II:s Sjuglasvagn från 1897. Även privatpersoner kan hyra stallplats här.

Gå till höger på Riddargatan och sväng till vänster på Sibyllegatan.

5. Musikmuseet

Den vita fasaden med sina ankarjärn och oregelbundet placerade järnluckor tillhör Kronobageriet, Stockholms äldsta industribyggnad. Den norra delen är från 1580-talet och den södra från 1630-talet vilka byggdes samman 1720. Över porten inne på gården finns Johan III:s kartusch med valspråket "Gud vår beskyddare". Här bakades bröd till militären fram till 1958 men byggnaden har även använts som förråd för vapen och brännvin. Kvartersnamnet Kusen anspelar på bröd, inte hästar. Musikmuseet flyttade in 1979 och har anor från Konst- och industriutställningen i Stockholm 1897.

Gå över Sibyllegatan och fram till Dramaten på Nybroplan.

6. Kungliga Dramatiska Teatern

Dramaten, Operan och Svenska Akademien startades av Gustaf III som därigenom ville stärka Sveriges nationella identitet. Teatern låg först på Slottsbacken samt senare vid Gustaf Adolfs torg samt i Kungsträdgården. Ett nytt teaterhus i jugendstil invigdes 1908 här på Nybroplan. Fredrik Liljekvist ritade såväl byggnaden som inredningen medan konstnärer som Carl Larsson och Carl Milles stod för utsmyckningarna. Premiärpjäsen var Mäster Olof av August Strindberg och föreställningen gavs 104 gånger.

Gå över Hamngatan till Berzelii parks huvudentré.

7. Berzelii park

Förr var det här den inre delen av Nybroviken och kallades Katthavet, en vanlig benämning på illaluktande platser. Viken fylldes igen och 1858 invigdes parken som fick namn efter vetenskapsmannen Jöns Jacob Berzelius. Konditorn Robert Berns öppnade 1863 Berns salonger och många svenska och utländska artister har sedan dess uppträtt här. China Teatern invigdes 1928 med Greta Garbos sista stumfilm - Anna Karenina. Den kinesiska inskriptionen på fasaden betyder "allseendets hus". Arkitekten Albin Stark såg till att här inte finns några sittplatser med skymd sikt.

Gå över Hamngatan till Norrmalmstorg.

8. Norrmalmstorg

Under 1600-talet fördes all fisk från skärgården via Nybroviken hit till Packartorget där den besiktigades inför försäljning. Åren 1776-1810 fanns även stadens skampåle här där människor spöades och avrättades. Mängder av sopor och latrin dumpades här vilket tillsammans med den omfattande fiskhanteringen gjorde hela området illaluktande. Torget rensades upp och bytte 1853 namn till Norrmalmstorg.

Gå över torget till Smålandsgatan och sväng höger, stanna framför restaurang KB.

9. Restaurang KB

Svenska Konstnärers Förening och Konstnärsklubben äger Konstnärshuset från 1899. Det ritades av Ludvig Peterson som inspirerades av morisk och venetiansk arkitektur. Balkongen påminner om Alhambrapalatset i Granada. Här finns tre gallerier som löpande visar utställningar. Restaurangen Konstnärsbaren (KB) öppnades 1931 och inredningen av Björn Hedvall är i original. Rummen har utsmyckats av samtida konstnärer som Isaac Grünewald, Einar Forseth och Robert Högfeldt. Även här erbjuds utställningar där alla konstverk är till salu.

Korsa Smålandsgatan och gå igenom Birger Jarlspassagen.

10. Birger Jarlspassagen

Gallerian byggdes 1897 och är inspirerad av de galleributiker som fanns i Paris. Två år senare öppnades här Varieté, Stockholms äldsta biograf, som 1908 bytte namn till Maxim och där det visades film ända fram till 1963.

Gå ut på Birger Jarlsgatan, sväng vänster och gå fram till Svampen mitt på Stureplan.

11. Stureplan

Birger Jarlsgatan följer det vattendrag som en gång i tiden förband Brunnsviken i norr med Nybroviken i söder. Gatan kallades under 1600-talet Rännilsgatan och Träskgatan men fick, tillsammans med Stureplan, sitt nuvarande namn 1885. Det här var då ett fattigt, smutsigt område med enkel träbebyggelse men kom efter ombyggnaden att kallas "det fashionabla Stockholms medelpunkt".

Regnskyddet Svampen ritades 1937 av stadsträdgårdsmästaren Holger Blom och har sedan dess varit en populär mötesplats. "Vi ses vid Svampen" är ett välbekant uttryck.

Fortsätt en bit upp på Sturegatan, stanna framför StureCompagniet.

12. Sturebadet

Det här var tidigare entrén till Sturebadet som startades 1885 av läkaren Carl Curman. Med sitt badhus ville han erbjuda stockholmarna bättre hälsa genom bad, motion och massage. Här fanns såväl varmluftsbad, turkiskt bad, karbad och bassängbad som Medico-Mekaniska Institutet med inte mindre än 52 olika gymnastikmaskiner. Fasaden är inspirerad av renässanspalatset Ca' Vendramin Calergi i Venedig och ritad av Magnus Isæus och Carl Sandahl. Sturebadet brann ner 1985 men byggdes upp igen men den nya entrén finns numera inuti Sturegallerian.

Gå Sturegatan fram till Humlegården och gå gärna en sväng i parken.

13. Humlegården

Parken på andra sidan gatan är Humlegården som anlades 1619 av Gustav II Adolf. Här odlades humle till hovets ölbrygging. Ett kungligt sommarställe, Rotundan, byggdes 1687 där det under 1700-talet spelades teater. Staden tog 1869 över marken och Humlegården blev allmän park. Kungliga Biblioteket byggdes 1878 och hovets boksamling flyttades hit från Slottet. På Rotundans gamla plats står Carl von Linné staty. I sin ena hand håller han "Systema Naturae" och några blommor. Kvinnorna runt omkring honom symboliserar botaniken, zoologin, mineralogin och medicinen.

Lämna Humlegården och gå tillbaka till Humlegårdsgatan.

14. Humlegårdsgatan

Det här är en av de gamla landsvägar som förr ledde upp till Ladugårdslandet. På Humlegårdsgatan 13 finns Franska Reformerta Kyrkan som grundades på 1600-talet av kalvinisten Jean Bédouire. Först 1740 tilläts kyrkan att bilda egen församling och den flyttade hit 1871. Gudstjänsterna hålls på franska och varje vecka bjuder en kör på fransk sång och musik.

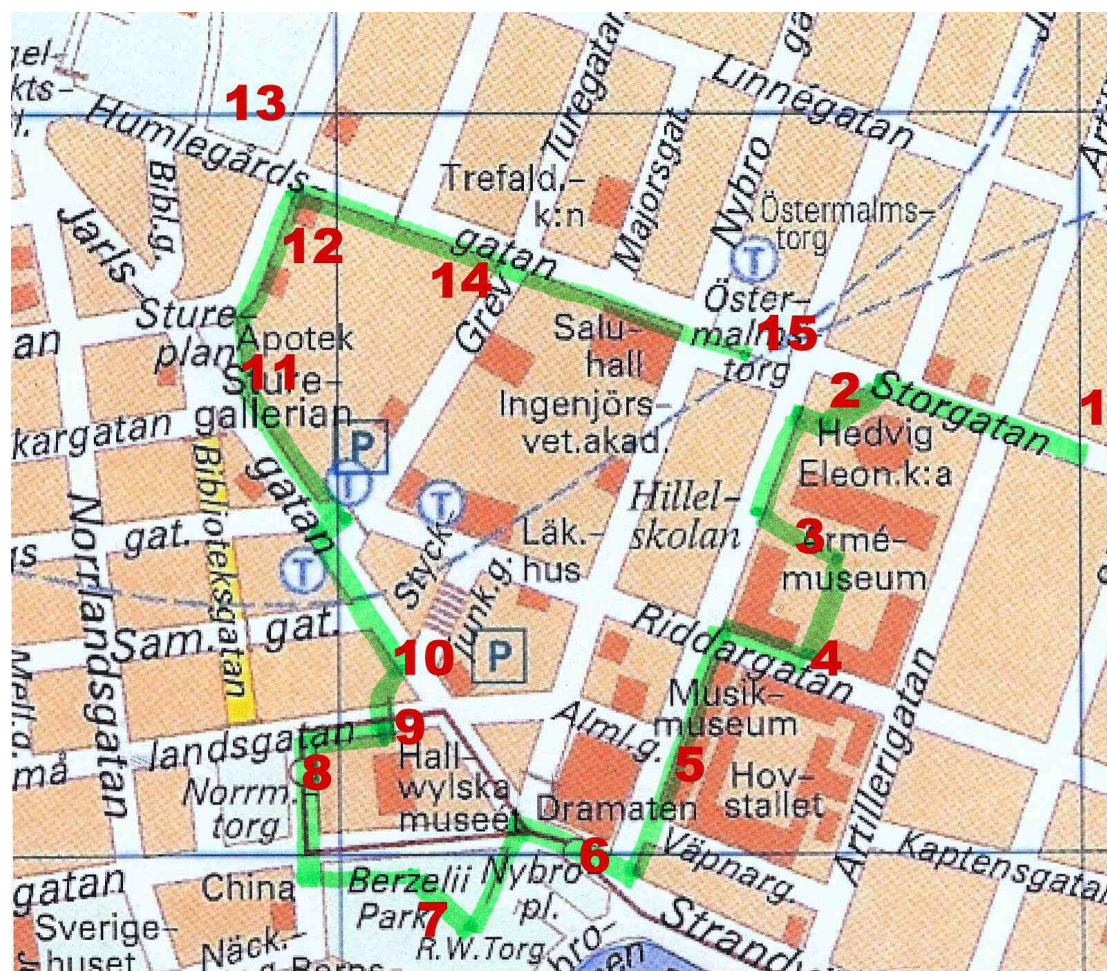
Fortsätt Humlegårdsgatan fram till Östermalmstorg.

15. Östermalms saluhall

Ladugårdslandstorg beskrevs länge som "stort och öde, i många avseenden ett bedrövligt torg". Här fanns stadsdelens enda vattenpump och när en koleraepidemi nådde Stockholm 1834 drabbades invånarna här hårt. På torget har handel bedrivits i flera hundra år och 1888 byggdes saluhallen ritad av Isak Gustaf Clason och Kasper Salin. Den moderna byggmetoden med en stomkonstruktion i gjutjärn klädd med tegelväggar gjorde att saluhallen blev klar på bara sex månader. Här fanns 153 salustånd med en årshyra på 300 kr inklusive el, värme och vatten. Men många torghandlare tyckte att det var dyrt och handeln ute på torget fortsatte. Först 1915 när handel med smör, fisk och kött förbjöds utomhus blev det fart på affärerna i saluhallen. Idag är antalet salustånd betydligt färre men istället finns här även restauranger och caféer.

Denna stadsvandring har skapats av Stockholm Stories i samarbete med Hotel Wellington. Nyfiken på andra stadsdelar? Boka en egen stadsvandring på www.stockholmstories.se eller ring 0708-85 05 28.

Östermalm - Stadsvandring

1. Pantbanken Sverige
2. Hedvig Eleonora kyrka
3. Armémuseum
4. Hovstallet
5. Musikmuseet
6. Kungliga Dramatiska Teatern
7. Berzelii park
8. Norrmalmstorg
9. Restaurang KB
10. Birger Jarlspassagen

11. Stureplan
12. Sturebadet
13. Humlegården
14. Humlegårdsgatan
15. Östermalms saluhall